

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben hához hordva:

Egész évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.	

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven centiméternyi területen megfűző hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásnál 20 percent árleengedés. Száz centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 frt, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árleengedés. Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr. **Mellékletdíj:** Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája.

A második félév küszöbén.

Lapunkat eléggé nehéz körülmények között indítottuk, mert az évek óta szakadatlan termékletlenség s a mult év végén napról-napra fenyegetőbb alakot öltött keleti válság bizony nem nagyon ajánlották a politikától tartózkodni akaró vidéki lap megindítását.

És mi mégis munkához fogtunk, nem akarván követni ama régi szántó-vetőt, aki munkára indultában megállott a folyóvíz partján, s szép csendesesen várta, hogy a víz elfolyván, ő majd átmeheessen.

Mi a folyónak neki mentünk, rajta ágazoltunk, s a partra kiérvén, ásót-kapát elővettünk és — munkához fogtunk.

Előttünk a cél tisztán állott: az újabbkori magyar társadalom emberét minél felvilágosodottabbá, minél nemesebbé, egészségesebbé és vagyonosabbá tenni, vagy legalább mindezekre törekvésében segíteni — természetesen a magunk szűk körében, mindig szem előtt tartva azonban, hogy megyénk is a magyar haza testének egy tagját képezi.

Munkálkodásunk fölött itéletet mondani nem a mi tisztünk, de egy bizonyos tekintetben az itélettételt első sorban fenntartjuk a magunk számára és ez — a karatunk tisztasága. Ebben bizonyosságunk a magasságos ég.

Hogy azonban lapunk céljához képest hathasson, alkotasson és gyarapithasson:

TÁRCA.

Te hervadsz-e . . . *

Te hervadsz-e hamarabb el vagy én?
Nem tudja senki, — a szív is hazug.
A változás forgó kerekének
Bús moraja most is lelkemben zúg.

S bölcselkedem, hívó is lettem már . . .
A hitetlenség: a kín jajszava
Elhangzott, és lassan lassan omlik
Reám a tél hideg fagyos hava!

Minő hideg! a forró szív érzi,
Talán ez így jól is van? . . . meglehet.
Tél és tavasz nyár, tél — s új kikelet.

Oh nem látlak sem közel, sem távol,
Talán, talán te már el is vesztél,
S szívemben szent csalódássá lettél.

Néhai Magyarósi József tanár végrendelete.

Emléked él, emléked élni fog!

A közmivelődés ügyét egy egész életen át hiven szolgáltni, sőt e munkát még a halál után is jelentékeny tényezőkkel folytatni: nem mindennapi tünemény.

* Mutatvány Tóth Ede összes műveiből, melyekre még folyvást lehet előfizetni Aigner Lajosnál; ára a 3 kötetnek arcképpel fűzve 4 frt, díszkötésben 6 frt.

munkatársak, előfizetők és olvasók kellenek.

Hogy munkatársak hiányában legkevesebbé szenvedünk, erről örömmel teszünk bizonyosságot, pedig megyénk e tekintetben illetékes közönségének alig tizedrésze vette igénybe még eddig lapunkat.

Olvasó közönségünkre sincs panaszunk, mert megbízható értesítések szerint — van, aki olvasson.

De a lapot hiában irták meg, s hiában akarjuk olvasni, ha ki nem nyomtathatjuk.

E terhet hordozni az előfizetők tiszte.

Ez okból tiszteletteljes bizalommal kérjük lapunk pártolóit az új évnegyed-, akár új félévre vonatkozó előfizetéseik megtételére s lapunk érdekeinek a maguk körében leendő előmozdítására.

Lapunk élni fog, mert ezt az élet ösztöne parancsolja.

A szerkesztőség.

KÖZMIVELŐDÉS.

146—1877. szám.

Pályázati hirdetmény.

A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézetnél az 1877/8-ik tanévre az I-ső éves tanfolyamban nyolc állami alapítványi ösztöndíjas és tizenkét szabadhely megürülvén, ezeknek betöltésére ezennel pályázat hirdettetik.

Pedig néhai Magyarósi József azt mivelte, sőt azt miveli ma is. Bizonyítja következő végrendelete:

„Én Magyarósi József, nem akarván mulandó földi pályámat vagyonom feletti rendelkezés nélkül bevégezni, hogy azon öntudattal és nyugodt lélekkel érhessem bármikori végelszenderedésemet, miszerint hátramaradandó vagyonom öröklése akaratom szerint történjék: azért ép egészséges állapotomban, ép észszel, szabad határozott akarral, halálom esetére következő végrendeletet teszek:

1. Temetésemet nem fényesen, de tisztességesen rendelje el patakfalvi tekintetes Ferenci József ur, és temettessen a sz.-udvarhelyi reformátusok sírkertjébe, néhai boldog emlékü szeretett hitvesem Bőjte Julia sirja mellé, oda egy tisztességes sírkövet állíttatván.

2. Hagyok a sz.-udvarhelyi reformata főiskolának egy ezer pengő forintot, azon összegből, melyet a főiskolának kölcsön adtam volt 1848-ban, és kívánatom az, hogy ezen összeg kamatja évenként mindig a tőkéhez adatván, mint új tőke kezeltessék mindaddig, mig ötezer pengő forint tőke leszen; akkor annak kamatja adassék öregség vagy más baleset által a szolgálatra tehetetlen, a főiskolánál szolgáló rendes professor nyugpénze fedezésére.

3. Eleitől fogva forró óhajításom volt a tanuló fiatalágnak egy oly hely vagy játéktér szerzése, hová tanulás és szünóráiban multság végett, jelesen szerdán és szombaton délután, játszani,

Ezen helyek elnyeréséért való folyamodványok a következőleg szerelendők fel:

I. Az állami alapítványi ösztöndíjas helyeket illetőleg:

Ezen helyeket az alapítvány értelmében kizárólag csak Erdély- vagy kapcsolt részeiben született, iskolai tanulmányaikat kitünő sikerrel végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetbeni lakás-, fűtés- és világításból, ugyancsak az intézet által adandó ágy- és törülközőneműek mosatásából, esetleg ingyenes gyógykezelésből és a tanévek alatt tandíjmentességből.

Az ezen helyekérti folyamodványokhoz melléklendő:

1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi vagy 6 reáliskolai osztályról. Több osztályt vagy érettségi vizsgát felmutatók előnyben leendenek.

2. Keresztelő levél a születési hely s legalább 17 éves kor igazolására.

3. Szegénységi bizonyítvány.

4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testalkat igazolására.

5. Szülei vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodó részére a szükséges kerti kézi eszközök (kés, olló, körülbelül 4 frt érték) beszereztetnek s 5 frt biztosíték érette letéttetik. E biztosíték a tanulónak a pálya végeztével vagy egészen, vagy a rontási érték letudásával visszaadatik.

II. Az intézeti szabadhelyeket illetőleg:

Ezen helyek élvezetében az Erdély és kap-

zászlókkal és dobbal, énekelve kijárhasson, mint a főiskola szabad saját birtokára. Ezen célra hagyom a sz.-udvarhelyi három határon lévő szántó- és kaszálóimat, olyformán, hogy a főiskola előljárósága a város közelében, vagy ahol arra alkalmas tért talál, csere vagy más egyezkedés útján, szerzen egy arra alkalmas kiterjedésű helyet, és azt körülkerítvén adja a fiatalság használatára; mely mulatóhely megszerzésére hagyok egy ezer kétszáz forintot ausztriai értékben, az elébb megirt birtokaimmal együtt.

4. Egy negyedik tanári lakra a főiskolának szüksége lévén, ezen hiány pótlására hagyom itten Sz.-Udvarhely városában, a Botos-utcában, 37. házszám alatti telkemet rajta lévő épületekkel; mely jószág lehető célszerű csere, vagy más egyezkedés útján egy illendő tanári lak építésére fordítandó.

5. Van két kötet kézirati munkám: egyik „Lantos költemény“ című, m. e. 20 ivre menő; a másik „Költői levelek“, összesen m. e. 60 iv; ezeket, ha életemben ki nem tudnám nyomtatni, ezekre nézve végrendeletem az, hogy nyomattasának ki legalább kétszáz példányokban, vagy ha kitelik, ötszáz példányokban; ez óhajításom, mint aki mindig óhajítottam a jót, a szépet, mennyire lehet párosítani ezen mondatot is szem előtt tartva: „Mens manet et virtus: cetera mortis erunt.“

6. Jelenleg a maros-vásárhelyi főiskolában tanuló unokaöcsém Magyarósi Domokosnak, maga további kiképezése céljára, hagyok ötszáz forintot ausztriai értékben.

csolt részeken kívül születnek is részesülhetnek. A szabadhely áll havi 17 frt élelmi költség lefizetése mellett ugyanoly ellátásból, minőben az ösztöndíjasok részesülnek.

Az ezen helyekérti folyamodványokhoz mel-
léklendő:

1. Iskolai bizonyítvány, mint fennebb.
2. Orvosi bizonyítvány.

3. Szülei vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodóért a fentebbi szükséglet beszerzésén s a biztosítékon kívül a 17 frt élelmi pénz előlegesen s a félévénkénti 10 frt tandíj pontosan fog fizet-
tetni.

Ezen ügybeni folyamodványok f. év júliushó 20-áig a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához Kolozs-Monostoron (u. p. Kolozs-vár) benyújtandók.

Ez alkalommal egyttal tudattatik, miszerint az intézetre küllhallgatók is felvétetnek, s számukra a bejelentési határidő f. év szeptember 30-áig.

Az intézet „Értesítője“ kívánatra megküldetik. Kolozs-Monostor, 1877. év júliushó 1-jén.

Vörös Sándor,
igazgató.

KÖZGAZDASÁG.

A méhészet köréből.

A méheszadot alkotó méhek és ezeknek rövid természetrajzi ismertetése.

A méhek amaz ertvedetlen sajátsterü működésöknél fogva, miszerint ök az illó virágndvet apró csöppenként összegyűjtögetik és azokat sejttekbe rakva az emberek hasznára mézzé tömörítik, különböznek minden más rovaroktól s nagy becsben tartattak mindenkor és tartatnak ma is, bár mérges fulánkjkok miatt, melyekkel szurnak, sokszor félnek tölük.

Tenyésztésük, ápolásuk s természeti saját-ságaik kutatása méhészetnek nevezetik, még pedig: ha tenyésztésük természeti hajlamukkal öszhangzólag alapított módszer szerint történik, úgy az okszerü méhészetnek hivatik. És ez egyike a léghasznosabb, legártatlanabb és élvezetdúsabb foglalkozásoknak, s az is marad örökké, mig oly méhészkedők lesznek a földön, kik a méhtenyésztést, mint kedves és hasznos időtöltést, szakértelemmel törekednek üzni.

7. Baconi Mátyás keresztfiannak tanulása folytatása elősegítésére hagyok kétszáz forintokat ausztriai értékben.

8. Könyveimet hagyom a m.-vásárhelyi főiskola részére, mint ahol én is tanulásomat kezdettem és végeztem. Ugyisintén ugyan a m.-vásárhelyi főiskola könyvtárának hagyom azon piros biborban kötött és aranyozott emlékkönyvet, melyet nekem a sz.-udvarhelyi nemes tanuló fiatalság 1847-ben tiszteletjeléül ajándékozott vala, hogy az akkori fiatalság hálás emléke is örökíttessék.

9. Halálom után találtató házi butoraimat és egyéb bármi vagyonomat eladatni rendelem és az ezekből bejövő összeget fennirt két kézirataim nyomtatási költsége pótlására rendelem fordíttatni.

10. Ezen végrendeletem teljesedésbe vételére felkérem és megbizom fenn is tisztelt Ferenci József régi jó barátom uramat, hogy ezen végrendeletemben megirt pontokat pontonként teljesítse és teljesíttesse, kinek fáradsága jutalmául hagyok kétszáz forintokat ausztriai értékben.

Ezen végrendeletemet eleitől fogva végig szóról szóra magam saját kezemmel irtam meg, sajátkezű névalírásommal is megerősítvén.

Kelt Sz.-Udvarhelyen, 1865. január 31.

Magyarósi József, s. k.

Sz. 2597—1866.

Z á r a d é k.

A mai napon patakfalvi birtokos Ferenci József, sz.-udvarhelyi ev. ref. főiskola igazgató tanára Korondi Mózes, rendes tanár Pataki Pál és pénz-

Ezenfelül eltekintve attól, hogy a méhek által gyűjtött méz és viasz anyagi haszonra fordítható, erkölcsi tekintetben is igen érdekes és hasznos foglalatosság a méhészet, mert hogy ez az ő kedvelőire üdvös hatással tud lenni, az lélektanilag igazolt tény.

Az okszerü méhészet hát nemcsak a célszerü gazdálkodásra, nemcsak az anyagi jólét előmozdítására s az ismeret növekedésére bir lényeges és közvetlen befolyással, hanem barátainak a jellemsszilárdságot szerzend meg.

Első a munkásméh.

Egyik nemét a méheknek, mely legnagyobb rész a méheszadban, a munkásméhek teszik; ezektől függ a család léte, fennállása és virágzása.

A munkásméh név kifejezi egyszersmind a hivatást is, melyre a munkásméh van hivatva; ő a megtettesült munka, ő azon egyed, mely minden idejét, még játékkedvét is munkának szenteli, s a munkában rendet és pontosságot tart, s az övét gondozni és ápolni szerető gazdaként lan-
kadhatlan buzgóság- és önfeláldozással fáradozik családja jólétének és boldogságának elérhetésén; szóval, a munkásméh családja fenntartására kellett mindenféle kellékek beszerzésében mindig kiváló gondot és rendkivüli nagy szorgalmat tanusit.

Egy életerős méheszadban vagy méhkasban körülbelöl 15—30 ezerre mehet ezen nemre nézve tökélytelen, kifejtetlen, szaporításra képtelen méheknek száma, melyek dolgozó vagy munkásméheknek neveztetnek.

Családi jellegeik: társulási szellem és társadalmi öszhang, melyek öket az igazi hűség, erős ragaszkodás és kölcsönös megértés élő példányképeiként tüntetik ki. És már ama kitünő tulajdonok erősítik és teszik képessékké a méheket, hogy társaságuk érdekében egész erélylyel és hatással szállnak szembe akadályokkal és veszélyekkel.

Bárha ismeretlenök is előttünk a módok, melyek szerint a méhek érzelmeiket, akaratukat egymás tudtára adjuk; de bámulatra méltó jelenség az: hogy a méheszadban minden egyes tag megfelel azon közös célnak, melynek megfelelő utasítást kapott, ott mindenik pontosan és serényen betöltvén a részére kiszabott munkakört.

Bizonyos alkotmányosság is uralkodik a méheszadban, s a példás rend, csin, tisztaság és takarékoság, melyek rendes állapotban és körülmé-

tárnok Kovács Domokos urak előtt felolvastatván, közhírré tétetett. Ezekről törvénszékileg jegyzőkönyv fel is vétetett.

Nemes Udvarhelyszék törvénszékétől
Sz.-Udvarhelyt, 1866. október 1.

Gyarmathy Ferenc, s. k. Miklós Ágoston, s. k.
t. ülnök. t. írnök, mint tollvivő.

Lapunk levelezési rovatában le van írva a kollegiumi tanulók testgyakorlati vizsgálata, le a pályadíjak kiosztása — egy iskolánkon kívül álló tag által.

Legyen szabad nekem elmondanom, hogy azon több mint három hold területü kollegium-kert, mely idei jun. 17-én a tornavizsgálati díszes közönséget keblébe fogadta, melyet három oldalon a Küküllő vesz körül, s melyben a tornahelyiségen kívül felügyelői lak és a fürdők számára vetkező helyiség is van építve, lételét a fennebbi végrendeletnek köszöni.

Ugyancsak ama végrendelet gyümölcse a kollegiumi tanárok ma már kerekszámában kétezzer forintra menő nyugdíjalapja.

Birtokában tartja iskolánk a negyedik tanári laknak szánt elég tágas, botosutcai telket is, habár még eddig kéllőleg megépíteni nem lehetett is.

Szóval, a közlött végrendelet mindenik pontja teljesítve lévén, méltán mondjuk néhai tanárunkról: Emléked él, emléked élni fog!

Szakács Mózes.

nyek közt mindig napirenden vannak, gyönyörteljes benyomást tesznek a szemlélőre.

Rendkivüli szorgalom, ügyesség, hősiesség (bátorság), finom szaglási és szellemi tehetségek egyedi vonásaik, melyek minden mozzanataikban nyilatkoznak, de főképp akkor észlelhetők, midőn kiválóan kedvelt tápszerüket — a mézet — bárhonnan is megszerezni, tisztán eltartani, s a rablók ellen megvédeni iparkodnak.

Foglalkozásaik lényegileg kétfélek: háziak és mezeiek, mik bel- és külműködéseknék is nevezhetők és mindezen működéseikhez különös szerveik vannak, melyeknek jelentőségével, minthogy ezek nélkül a méheknek is élni és munkálkodni nem lehet, szükséges kéllőleg megismerkednünk.

1. A fő, mely szabadon mozgatható és háromszögü szerkezettel bir, s mint ilyen a szögletes léplyukak alakítására igen alkalmas.

2. A szemek, melyek közül a főn kétfelöl kiülő két nagyobb szem: a közzellátó látszervek; a fő tetején létező, s mintegy háromszöget képező három kis szemecske pedig: a messze s magasan látó látszervek.

3. A száj és a fogak, melyek rákonyosok s használatnak a himporszedés- és lépépitésben, az eledlek öszszerágása- s a herék szárnyai csonkításában.

4. A nyelv, mely szívószervül szolgál, s hajcsövü szerkezeténél fogva a mézndvet a virágkehelyből fölszivja, s a nyelvcső segedelmével a mézgyomorba juttatja.

5. A két mozgó kis csápocska vagy szarvacska, melyek a homlokból kisugározva, oly bámulatos fogékonysággal birnak minden külső jelenség iránt, hogy ezek által képesek a méhek a hasznos virágokat az ártalmasaktól megkülönböztetni, a mézdos legelőket, időváltozatokat és a méhlokakat megérzeni, s az idegen méheket felismerni.

6. A mellen kétfelöl van négy hártvány szárny, melyek közül kettő nagyobb és kettő kisebb, s gyors repülésre szolgálnak; a négy szárny alatt kétoldalt van négy likacska a a tüdőről, melyek a lélegző és különféle hangot adó szervezetet alkotják.

7. A mellkasból oldalt hat láb van kinőve, melyeknek két elseje kéz gyanánt szolgál, a többi négy a himpor- és ragaszszedés, hordás és lerakás fáradságos munkáját végezi; karmaikkal pedig kapaszkodni s a legsimább testen is megállani képesek.

8. A has, melynek első része (mézgyomor) a virágokból és falevelekről fölszivott méz tárául, utórésze (viaszkészítő gyomor) a tápok tartójául szolgál.

9. Az utótest, melynek felső részén a hat hátvédelmül szolgál, alsó részén pedig ugyanannyi hasöv közül, a négy középső a fehér viasz kiizzadására szolgáló készüléket alkotja.

Megjegyzendő, hogy az övek ama csodálatos szerkezete által képes a méh, hasát tetszése szerint ide-oda hajtogatni, összehuzni, kinyujtani, kitágítani és szájába a beszívott mézndvet és vizet, hogy a sejtbe önthesse, ismét visszadni.

10. A fulánk, mely hegyes és nyilhoz hasonló szerkezettel bir és hátul a legvégső öv hasítékába van tokolva s fegyver gyanánt használtatik; a fulánk tövén létező méreghólyagcsa pedig azon ártalmas savanyt veszi magába, melyet a virágokból s a falevelekről szivott s a mézgyomorban elhelyezett mézndv magában szokott tartani.

A munkásméhek kora, minthogy az működéseik minőségére nagy befolyással van, méhészeti szempontból figyelemre méltó; ugyanis:

Az ifju méheknek házi foglalkozásaik: takarítás, tisztítás, órállás, építkezés, fiak ápolása és a királyné körüli teendők végezése; mezei foglalkozásaik: inkább himpor-, mézga- és vízholdás tulajdonittatnak, minthogy

ezekután száguldozni ifju erejük- és szőrös testök-nél fogva alkalmasabbak.

Az öreg méhek, melyeket sima fekete szín és viseltes szakadozott szárnyak jelzenek, benn a kasban a költéses sejteket beülve, az ifju nemzedéket és a rajzásra szükséges fiatal anyákat nevelik és ápolják; künn pedig mézgyűjtéssel foglalkoznak inkább.

Az idők viszontagságai és időjárás szeszélyei: hideg, esős és szeles napok, csalogó napfények igen kártékonyan, néha még életvesztőleg is hatnak a munkáméhekre, s emiatt élettartamuk 10—12 hóig terjed csak, sőt néha még ennél is rövidebb.

Méhcspés (méhszurás) és gyógyszerai.

A méh kültevékenységét soha sem szokta félbeszakasztani és mérges fegyverét szurásra használni, ha a mezei munkások és legelő állatok neki akadályul találnának is lenni; hanem azokat fel se véve, gyorsan repül tova, hasznos virágokat keresendő s azokból himport és mézet gyűjtendő. A mezőről teherrel hazasiető és érkező méh sem szokott szurni; mert ekkor minden gondja egyedül kis keresménye betakarására van irányulva.

E két esetben tehát nincs miért méhcspéstől tartani; de aki őt otthon a röplyuknál vagy ez előtti röptében gátolni vagy háborgatni meri, az a csipés felől ép oly bizonyos lehet, mintha már elkapta volna.

A méhek saját laka, anyja és vagyunkája iránti féltékenysége igen nagy lévén, mihelyt valakit a röplyuk előtt észrevesz, kivált ha valami veszélyt sejt, óvít élethalálra védendő és ellenét haragos dongással és csipéssel elűzendő: nyilsebességgel rohan neki, sőt ilyenkor haragos zugása által többi társainak jelt adva, azokat is felingerli a támadásra és boszuállásra.

A méheket minden átható szag, izzadság, szörbe és hajba akadás is haragra és csipésre ingerli; azért, aki nem akar tőlök heves csókokat kapni, az izzadtan, veres-fokhagyma-, szeszes ital- vagy egyéb kellemetlen szaggal és födetlen fővel hozzájuk ne közelítsen.

Vigyázva és óatosan kell bánni velök különösen forró meleg napokban déltájt és mézharmatos időkben; mert ilyenkor haragosabbak és hajlandóbbak szúrni és szúrásuk is mérgesebb és veszélyesebb, mint máskor.

Azonban ez a méhszurás közel sem oly veszélyes, mint azt egy-egy tunya és félénk természetű ember hiszi, ki ez okon nem szégyenli a méheket haszontalan bogaraknak nevezni s a méhészetet mit sem érő foglalkozásnak tartani, pedig olykor olykor jól esik neki is, ha ajkaival érintheti azt a becses folyadékot, amit a szép magyar nyelven sziméznek nevezünk.

Igaz, hogy a méhszurás erős és égető fájást eredményez a testben, de nem tart sokáig s elvégre is minden veszélyes következés nélkül szokott elmúlni. Veszélyessé csak a szemekre s a szájban a nyelvcsőhöz közeledő méhszurás válhatnék, de ennek elhárítására rajfogáskor s egyéb méhészeti teendők alkalmával is ábravéd használható.

A méheket érdeklő munkák a méhesben mindig a kasok háta mögött és kora reggel 8—9 óráig és este 6—7-ig végzendők s ez a reggeli, esti időpont kiválasztandó a méhesen kívül őket illető munkákra is; mert ekkor szoktak a méhek szelidőbbek lenni s a velök való bánást könnyebben tűrni.

A szükségtelen és ok nélküli háborgatás mindig felbosszantja és veszélyes támadásra ingerli a méheket; azért, ha csak lehet, ez mindig elkerülendő. Ha történnék azonban, hogy egyik vagy másik a méhek erős támadását ki nem kerülhetné: ezen esetben legjobb, ha arccal földre borultan csendességben marad ott, míg le nem csendesedtek az őt megtámadó méhek.

A méhek tehát mindig természeti hajlamukkal őszhangzó bánásmódban részesítendő; mert ennek következtében megszélidülnek és gondvise-

lőjök s ápolójuk öltönyét, járását, kelését megismervén, kezelési módját csendes megadással türik.

De ha mégis minden elővigyázat és óvakodás dacára a méhszurást kikerülni nem tudja a méhés és az ez okozta daganat miatti eltorzulástól fél, ennek elejét veendő: iparkodjék mindjárt a fulánkot a lehető leggyorsabban kihuzni a testből s a csipés helyére ecetes földet tenni vagy azt borkő-olajjal vagy vereshagyma-nedvvel mielőbb bekenni. Orvosszerű ajánlatnak még a petrezselyem leve s a megdöglött méhek a szurás helyéni eldörzsölése, ugy a hideg vas és fris hideg föld is, ha rögtön rátéttetik és időközben frisebbel fölcséréltetik; hasznosnak tartatik még, mint enyhítő hatású a fájdalmas helyre, az erős luggal, vizelettel, huyaggal (szalmiákkal) és pipanyállali mosogatás is. Azonban az emberek különböző vérmérséklettel bírván, megessik, hogy ami egyiknek gyógyszer, az a másikra semmi gyógyhatással bír.

Bence András.

(Vége köv.)

KÖZEGÉSZSÉG.

Egészségügyi apróságok.

IV.

Ismertebb ásványos gyógyvizeink.

Megyénk a természetnek azon ritka szerencsedományában részesült, hogy kis területén többféle vegyalkatu gyógyforrásokkal dicsekedhetik, s azok használata a megye lakói számára nemcsak meg van könnyítve, hanem a vegyi alkat többfélesége folytán a betegségeknek több nemeiben alkalmazhatók, s így sok költség- és fáradságtól megkímélődnek.

Ilyen ásványos gyógyforrásaink:

1. Korondon: az ivókut égyényes savanyuvizforrásával, mely feles szénsavas natrium tartalma által versenyez a világon nagy elterjedést nyert seltersi, gieshübli és gleichenbergi vizekkel, s nagyon megközelíti a méltán nagy hírnek örvendő, használatba csak nem rég került Luhi-Margit forrásvizének hatását.

Ezen vizet sikerrel lehet italul használni hörghurut, vese- és hólyaghurut, görvény, geleszták, máj- és léptultengés és ezekből fejlett vízkór ellen.

Ugyanitt a fürdésre is használt savanyuvizforrás mellett van még bő konyhasó tartalmu hidegtükörfürdő is, melyet vastag sóforrás táplál. Ezt haszonnal alkalmazzák görvény-, köszvény-, csusz- és hűdéseknek, idült kútegek, különösen a sömör makacs fajai és a biganyenyv ellen, ezek mellett lép- és májtultengés, méh- és petefészkek daganatja, s végre a hasvérbségéből származó idegbajoknál.

Nincs és nem volt egyetlen esztendő, hogy ezen fürdőhely ásványos vizeit több-kevesebb beteg oda utasítása által ne használtattam volna. Tapasztalattól állithatom, hogy megfelelt az nemcsak az én ahoz kötött reményeim-, hanem a betegek várakozásának is. Ide jegyzem, hogy a körülmények egyes részletei fennhagyásával általánosságban oda utasított betegeimnek minő utasítást adtam. Miként már volt módomban egy más helyen nyilatkozni, én utasításaimat csak általánosságban adtam, a részletek- s különösen esetlegre betegem mindig ki kellett, hogy a fürdőorvos véleményét kérje.

Idült hörghurutos, kezdődő gümökóros, máj- és léptultengése miatt fejlett vízkóros, vese- és hólyagbajokban szenvedő betegek nagyobb részének inkább az ivóviz használatát és szabadlevegőbeni mérsékelt mozgást hagytam meg. Különösen mellbetegeimnek a légmérséklet egyformaságára kellett figyelni, s ha csak lehetett, 13—14° R. hőfoku levegőt keresni, a más magasabb vagy alantabb hőmérsékű ellen pedig zárkozni. A szokott rendes ugynevezett ivókúrát 6—8 óra között kellett végezniök, 20—30 pernyi időközökben közönséges pohárka vizet fogyasztva tejjel, vagy anélkül. Emellett különösen a máj- és lép-

tultengéséből eredett vízkór, vese- és hólyagbajoknál az ivóviznek egész napfolyamabani mérsékelt használatát ajánlottam aként, hogy a nap 24 órája alatt kezdetben egy, később 2 literig fel fogyasztanak. Sok esetben fényes sikert mutatott fel ezen használati mód, s ezt hasonló eseteknél mindenkinék ajánlhatom.

Még általánosságban az ilyen betegeknek kedélyes, fáradság nélküli szórakozás mellett bő táplálék használatát ajánlom, mindenestre nagyon tápláló és könnyű emésztésű eledelből. Mellbetegeknél a fürdést csak ritka esetekben, s kivételesen szoktam megengedni, s azt is csak olyant és addig, míg a tisztaság kívánalmainak elég lett téve.

A fürdők használatánál általánosságban csak annyit hagyok meg, hogy az egyéniség és betegség mivoltához képest, a hidegfürdők akár savanyu-, akár sósvizek legyenek, azok 15—20 percnél több időtartalmánál tovább még akkor se használtassanak, habár addig a fázásnak semmi előjele sem mutatkoznék. Melegfürdőknél, melyek ha lehet csak kivételesen legyenek 24—25 R° melegek, gyenge betegeknek 8—10 s legfeljebb az erősebbeknél 15 pernyi ideig terjedjen a fürdőben ülés.

Bármelyik minőségű fürdő vételénél előnyösnek tartom a testnek egy darab flanel általi folytonos dörzsöltetését, mert ez által eszközlődik a vérnek a test felületére vonása, s a betegrészek könnyebbítése. Erősebbek napjában 1—2, gyengébbek hetenként 4 fürdőt vegyenek. A gyógyidőt a körülmények határozzák.

L. J.

(Folyt. köv.)

LEVELEZÉS.

Sz.-Udvarhely, jun. 17.

Tegnap tartotta meg Mátrai B. Béla nevével búcsufülszöveget. Amint előre is biztosan reményeltük, műértő közönségünk sietett tömeges megjelenésével nemcsak megjutalmazására a derék művészpárnak, hanem, hogy amig alkalma van, nem mindennapi műélvezetben részesülhessen.

Jeleztük volt mult heti levelünkben, hogy a művészpár ismételni fogja a „Cselédsinek“-et és előadja még a „A feleségem“ című 1 felv. vígjátékot (Devien Guidotól, Mátrai B. Béla fordításában). Ugy is történt. Újból láttuk a „Cselédsinek“-et s újból gyönyörködtünk a kitünő művészpár páratlan játékában. Mátrai „János ur“-at most is oly kitünően mutatta be többféle alakjában, hogy azon közönség, melynek már volt alkalma rajta jóízűen nevetni, ezuttal is fölségesen mulatott; s megbámulta főképp azt a tehetséget, melylyel képes volt Mátrai „Buta Bálint édesapámnak“ az ő együgyü, de mégis ravasz Andris fiát oly élethiven bemutatni. Ugy mondjuk, ahogy volt: az ostobaság kikönyökölt Andris orcájára s nemcsak Lisettet ámitotta el, hanem mi is alig hittük, hogy Mátrai áll előttünk. Semmi tekintetben nem állott hátrább Mátrainé asszony. A ravasz Lisettet kifogástalanul játszotta s férje sikereit igen előmozdította.

„A feleségem“ című vígjáték már Mátrainé asszonynak nyújtott nagyobb tért tehetségeinek bemutatására. Fölösleges is megjegyeznünk, hogy ezen eddig itt nem látott vígjátékban a művészpár kellemetes percek szerzett közönségünknek összevágó, kerekded művészi játékával. Nem is hiányzott az elismerés. Bő tapsokban, még bővebb virágokrétták- és koszorúkban részesült a többször kihívott és megjelzett művészpár, kiknek vendégszerepléseikhez azon hő óhajlás fűződött, hogy bár minél előbb újból üdvözölhetők őket körünkben.

Jól esik újból konstatálnunk, hogy a kitünő vendégek is meg vannak elégedve, a közönségünk részéről tapasztalt szivességgel és pártolással. Ergedjék is reménylenünk, hogy mostani vendégszereplésük nem leendő utolsó. Addig is azonban, míg velük újból kezet szoríthatnánk anyavárosunkban,

szívünkben kívánjuk, hogy művészi pályájukon méltó elismerés, szerencse és áldás kísérje, barátai örömeire és a hazai színművészet dicsőségére. Isten velük!

Sz.-Udvarhely, jun. 18.

Érdekes volt a tegnapi nap, legalább azokra nézve, kik az oktatásügy iránt érdeklődéssel viseltetnek.

A helybeli ref. kollegium 4 alsó középtanodai és 4-ik s 3-ik elemi osztályos növendékeivel a tegnap délután 3 órától 6 óráig tartotta meg az iskolai előjáróság a tornavizsgát, és pedig örömmel jelentjük ki, nagy érdeklődés mellett, amennyiben, dacára a derült napfényes savanyu szélfúvásnak, minden nemű, rendű és rangu egyénekből igen nagy és fényes közönség gyűlt össze az iskolának malomutcai kertjében, hol a tornahelyiség van. A közönségben láttuk Daniel Gábor főispán ur ő mltgát, ki a legnagyobb érdeklődéssel nézte végig a meglepő ügyességgel folytatott gyakorlatokat. Ott volt Mátrai B. Béla is.

Már fél 3 órakor vonult ki az említett 6 osztálynak összes növendékserege, Olajos Farkas tornatanító vezetése és az iskola szép, selyem nemzeti színű zászlója alatt, az ifjuság zenekarával élén. A folytonos egymásutánban elég gyorsasággal és a tornatanító dicséretére szolgáló ügyességekkel lejárattott gyakorlatok után következett a pályázat, a több nevelésügybarát által e célra adakozott, összesen 24 frtból kitűzött 1 frtos, illetve 2 frtos jutalmakra. Örömmel jegyezzük föl, hogy a kitűzött pályadíjak közül egy sem maradt benn, mind kiosztatott érdemes pályázók között. Hogy a napi krónika hiányos ne legyen, de leginkább a növendékek buzditásul is, felsoroljuk, hogy kik, minő és mily összegű pályadíjakat nyertek el: Görgényi Ignác 4-ik köz. tan. osztályos a ferde póznán egy 1 frtos tallért; Damó Kálmán 4. k. t. o. a vastag póznán két 1 frtos tallért; Kupán István 3. k. t. o. a kötelen egy 1 frtos tallért; az akadály-versenyfutáson az első díjat Bucs István 4. k. t. o. egy 2 frtos tallért, a második díjat Görgényi Ignác 4. k. t. o. egy 1 frtos tallért; a szabadugrásból Fülöp Áron 4. k. t. o. két 1 frtos tallért; a ruddal való ugrásból az első díjat Fülöp Áron 4. k. t. o. egy 1 frtos tallért, a második díjat Gazda Gábor 3. k. t. o. egy 1 frtos tallért; a szabadfutáson az első díjat Bucs István egy 1 frtos díjat, a második díjat szintén egy 1 frtos tallért Kuszto Géza 2. k. t. o. A begyűlt 24 frtból kiadatott összesen 14 frt, a megmaradt 10 frt, mint értesültünk, a legkitünőbb rajzolók közt fog kiosztatni. Egy pályadíj, mely annak részére volt 1 frttal kitűzve, ki a nyujtón 12-szer egymásután szabályszerűen fölhuzza magát, sikeres pályázó hiányában Kusztoznak adatott, mint második díj a versenyfutásért.

A pályadíjak kiosztására nézve talán helyesebb lett volna azon eljárás, ha a díjak minden egyes pályázat megtörténte után azonnal és nem egyszerre adtak volna ki. A kiadás úgy ünnepélyesebb leendett, amennyiben a nagy közönség jelenlétében történt volna, mikor a pályanyertes neve és személye általánosabban is ismeretessé válhatott. Hát még az apróbb nemzedék el nem maradandó éljenése, mennyire alkalmas lett volna a buzditásra?!

De így is meg voltunk elégedve és örömmünk nagy a jövő nemzedék erőteljesebb fejlődése fölött. Vajjon nem volna célszerű, ha az egész tanuló ifjuság taníthatná a tornára? Mi úgy hisszük, az volna.

Budvári.

KÜLÖNFÉLÉK.

* Fogarassy Mihály erdélyi püspök ő exciája az erdélyi róm. kath. státus-gyűlés tagjaihoz a napokban a következő felhívást bocsátotta ki: Halasztást nem szenvedő fontos tárgyak igénylik, hogy az erdélyi r. kath. státus-gyűlést azon ala-

pon és jog erejénél fogva, melyet Ő cs. és ap. kir. Felségének 1867-iki augusztus 19-én kelt legfelsőbb elhatározása, és a főméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak 1867. szeptember 12-én 896. és 1873. június 16-án 1008. elnöki számok alatt kelt leiratai számunkra biztosítanak, folyó 1877-ik évi júliushó 18-ik napjára Károly-Fehérvárra, püspöki székvárosomba ezennel összehívjam. Ezen gyűlésnek tárgyai leendnek: 1. Jelentése az erdélyi püspökmegyei igazgató tanácsnak mult évi működéséről. 2. Az erdélyi r. kath. tanítói segélyalap számára eszközzendő gyűjtés iránti megállapodás. 3. Az 1876-iki státus-gyűlésen az erdélyi r. kath. elemi tanítók javára szervezett önálló nyugdíjalap létrehozását meg nem engedő vallás- és közoktatásügyi miniszteri leirat tárgyalása. 4. Az erdélyi r. kath. gymnasiumoknál a miniszteri tantervnek — egyformaság eszközlése tekintetéből való alkalmazása és a tandíjszámadások iránti tanácskozás. 5. Az erdélyi r. kath. gymnasiumi tanárok nyugdíjazása iránti megállapodás. 6. A nagy-szebeni Orsolya-apácák intézetének sérelmes ügye. 7. A kir. kincstár kegyurasága alatt levő lelkészek és tanítók sérelmes ügye. 8. Három gör. kath. külhelynöknek az erdélyi r. kath. vallásalapból utalványozott fizetése iránt hozandó határozat. 9. A kolozsvári r. kath. lyceumi épület helyiségeinek a m. kir. tudomány-egyetem részére történt lefoglalása miatt fennforgó sérelmes ügy. 10. A nagy-szebeni királyi r. kath. Teréz-árvaház szervezése iránti megállapodás. 11. Felirat a főméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz az erdélyi r. kath. alapoknak kebléi kezelés alá leendő átadása iránt. 12. Az erdélyi r. kath. alapok költségvetései és zárszámadásai. 13. Az igazgató tanács restaurálása. Ugyanazért címetet tisztelettel felkérem, hogy a folyó évi július 18-ikára ezennel kihirdetett státus-gyűlésre Károly-Fehérvárot megjelenni, a tanácskozásokban résztvenni és megjelenése- vagy netalán akadályoztatásáról engem előre értesíteni sziveskedjék. Kelt Károly-Fehérvárt, 1877-iki júliushó 7-ikén. Fogarassy Mihály, s. k. erdélyi püspök.

* Özvegy Tóth Ede né előfizetést hirdet néhai férje három kötetben kiadandó összes műveire. Előfizetési díj mind a három kötetre fűzve 4 frt, diszkötésben 6 frt. Gyűjtőknek tiz előfizető után egy tiszteletpéldánnyal szolgál. Az előfizetési pénzek aigner Lajos könyvkereskedőhöz (Budapest, váci-utca 1. szám, városháztér) küldendők, kit ez ügy kezelésére felkért, és ki a beküldött pénzek s a mű pontos szétküldésére nézve felelősséget vállalt. Hogy Tóth Ede összes művei megszerzését lehetőleg megkönnyítse, az előfizetési ár kifizetését két részletben is elfogadja, felében előlegesen, felében pedig a mű megküldésekor utánvét mellett. Azokat, kik Tóth Ede arcképét szobadiszul birni óhajtják, értesíti, hogy az arckép nagyobb alakban 1 frtért külön is kapható lesz.

× A Mátrai-pár, amint értesülünk, Székely-Kereszturra utazott anyavárosunkból, és pedig meghívásra. Örvendünk a kereszturiak érdeklődése felett, s hisszük, hogy a művész-pár megfelelő pártolásra fog találni.

× A m. kir. pénzügyminiszter közhalmi ifj. Graffius Károlyt a helybeli udvarhelymegyei kir. adófelügyelő mellé III-ad oszt. számtisztté nevezte ki.

= Meghívás. A sz.-udvarhelyi ev. ref. leány-növelde helyiségében a növendékek ezen évi képzéséből női munka-kiállítás lesz, mely folyó júliushó 25., 26. és 27-én reggeli 8 órától mindig megsemlélhető. Egyszersmind június 27-én lesz irt növelde nyári vizsgája is, reggeli 8 órakor kezdve d. e. az 1., 2., 3-ik osztályoké, d. u. 2 órakor kezdve a 4., 5., 6-ik osztályoké. Mindezekre a t. szülőket, érdeklődőket s a nevelésügy barátait tisztelettel meghívja az igazgatóság.

= A sz.-udvarhely-városi róm. kath. leány-növelde közvizsgálatát a következő renddel tartja: Junius 30-án d. e. 1/2-8-10-ig az I., II. osztály minden tantárgyból; 10-12-ig a III., IV. oszt. minden tantárgyból; d. u. 3-5-ig az V., VI-ik oszt. minden tantárgyból; 5-6-ig kísérleti természettanból; 6-7-ig francia nyelvből, saját helyiségében. Julius 1-én d. e. 8-10-ig a róm. kath. póttanoda helyiségében: szavaltat, ének, az érdem-sorozatok felolvasása. 3-án d. u. 4-7-ig Petri Kata tanárné lakásán (Bethlen-utca, Csép-féle ház) vizsgálat a zongorából. A női kézimunkák, szabadkézi és ruhaszási rajzok, mindennemű dolgozatok, iratok a vizsgálat tartama alatt közszemlére lesznek kitéve. Ezenkívül júliushó 1-én d. u. 4 órakor egy, 14 darab különböző nyeresémnyel

összekötött nyári gyermekünnepély rendeztetik a sósfürdői helyiségben. A tárgyak ki lesznek téve az ünnepély előtt egy héttel a Gyertyánffy Gábor könyvkereskedésében. Ezen nyeresémnyek a sorsjegyek elkelte után a helyszínén kihuzatnak és kiosztatnak. A vizsgálatra, valamint a nyári ünnepélyre intézetünk hó pártolói, a szülők, s minden ügybarátok tisztelettel meghivatnak. Belépti díj a zene költségének fedezésére 30 kr. Tanulók és gyermekek fizetnek 20 krt. Egy sorsjegy ára 10 kr. Sz.-Udvarhely, 1877. júliushó. A rendező bizottság.

= Meghívás. A folyó évi május 30-ára összehívott tüzoltó egyleti közgyűlés a tagok határozatképes számban meg nem jelenése miatt megtartható nem volt, az újabb közgyűlés folyó hó 29-én, azaz pénteken délutáni 3 órára a városháza nagytermében tüzetik ki azon kijelentéssel, hogy ezen közgyűlés az egyleti alapszabály 16. §. szerint tekintet nélkül a megjelenő tagok számára ugyanakkor érvényesen meg fog tartatni. Mely közgyűlésre a t. c. működő és pártoló tagok tiszteletteljesen meghivatnak. Sz.-Udvarhelyt, 1877. júliushó 22-én. A tüzoltó egylet parancsnoksága nevében: Liszkay Károly, segédtsizt.

= A felső-sófalvi ev. ref. népiskola fölszentelési ünnepélye folyó 1877. évi július 1-én d. u. 2 órakor tartatik meg, melyet ugyanazon napon az iskola javára saját helyiségében táncestély fog követni.

ADÁS-VEVÉSI NYILVÁNTARTÓ.*

Hodgyában a református papi háznál többféle kitünő házi szóttos van készletben. Városunkban már többen vették igénybe nyári ruhának. Nem félünk az ajánlástól.

Egy ismerősünknek szüksége van tiztizenkét sing u. n. millórák székely zekeposztóra. Főkellék: a posztó legyen jó, különösen u. n. vargagyapju ne legyen benne. Értesítést elfogad e lapok szerkesztője.

* Ez állandónak szánt rovatban két-három sorban megferő adás-vevési közleményeket adunk, természetesen ingyen. Szerk.

Piaci árak

a sz.-udvarhelyi és sz.-kereszturi hetivásárokon.

	Középárakban.			
	frt	kr	fr	kr
Tisztabuza, egy hektoliter	10	—	11	25
Elegybuza " " "	7	—	9	—
Rozs " " "	6	50	—	—
Zab " " "	3	50	3	75
Törökbuza " " "	5	50	7	—
Pityóka " " "	—	—	3	30
Széna kötetlen, egy métermázsa	2	—	—	—
Alomszalma " " "	—	50	—	—
Tüzifa, egy köbméter	2	—	—	—
Marhahus, egy kilogramm	—	32	—	36
Sertéshus " " "	—	48	—	52
Juhhus " " "	—	28	—	—
Szalonna " " "	—	70	—	80
Hájszir, egy liter	1	—	1	—

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes

HIRDETMEŊY.

Mattoni-féle

BUDAI KIRÁLY-KESERÜVIZ

MATTONI ÉS WILLE, BUDAPESTEN

budai keserűsforrásoknak tulajdonosát.